

Briselē, 19.12.2018.
COM(2018) 816 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Eiropas strukturālie un investīciju fondi 2014.–2020. gadā
2018. gada kopsavilkuma ziņojums, kas apkopo gada īstenošanas ziņojumus
par programmu īstenošanu 2014.–2017. gadā**

**Eiropas strukturālie un investīciju fondi 2014.–2020. gadā
2018. gada kopsavilkuma ziņojums, kas apkopo gada īstenošanas ziņojumus
par programmu īstenošanu 2014.–2017. gadā**

1. IEVADS

Eiropas strukturālo un investīciju (“ESI”) fondu mērķis ir veicināt ilgstošu sociālekonomisko konvergenci, izturētspēju un teritoriālo kohēziju. ESI fondi ir lielākais ES atbalsta avots svarīgākajām jomām, kurās ir vajadzīgas investīcijas un kuras atbilst Ž. K. Junkera vadītās Komisijas politiskajām prioritātēm. Atbalstot darbvietu radīšanu un izaugsmi, investīcijas digitālajā vienotajā tirgū un enerģētikas savienībā un stiprinot vienoto tirgu un ekonomikas pārvaldību, šīs investīcijas sasaucas ar reālās ekonomikas vajadzībām un atbalsta strukturālās pārmaiņas un reformas, kas identificētas Eiropas pusgada procesā.

Šajā ziņojumā, kas pamatojas uz 2018. gada vidū saņemtajiem programmu gada ziņojumiem¹, ir sniegts trešais gada pārskats par vairāk nekā 530 (nacionālu un reģionālu) programmu īstenošanu dalītā pārvaldībā. Konkrētāk, šeit apkopota pieejamā informācija par izpildi jeb veikumu, kas aptver īstenošanu 2014.–2017. gadā².

Pēc 2014.–2020. gada daudzgadu finanšu shēmas vidusposma pārskatīšanas un IKP tehniskās korekcijas 2017. gadā ES daļa ESI fondu budžetā palielinājās par 6 miljardiem EUR un sasniedza 460 miljardus EUR. Ar atbilstošu nacionālā līdzfinansējuma pieaugumu kopējās plānotās investīcijas palielinājās par 9 miljardiem EUR un sasniedza 647 miljardus EUR.

Līdz 2017. gada beigām visā Eiropā bija atlasīti vairāk nekā 1,7 miljoni projektu, kuru kopējais investīciju apjoms sasniedza 338 miljardus EUR jeb 53 % no plānotā kopapjoma. Tikai 2017. gadā atlasīto projektu vērtība ir 158 miljardi EUR, kas ir līdz šim lielākais ikgadējais pieaugums. Tas skaidri liecina par to, ka dalībvalstis investīciju plānus pārvērs konkrētos projektos ar mērķi gūt ilgtermiņīgus sociālus un ekonomiskus ieguvumus.

Investīcijas tiek sekmīgi īstenotas daudzās tematiskajās jomās, kas izvirzītas par ES prioritātēm. Piemēram, projektiem piešķirti 55 % no kopējām plānotajām investīcijām MVU. Lai gan investīciju atlase dažos tematos aizvien ir lēnāka par vispārējo vidējo līmeni, atlases līmeņu starpība ir mazinājusies. Piemēram, klimata pasākumu un digitālajai ekonomikai paredzēto investīciju atlases rādītāji 2017. gada beigās bija uzlabojušies. Jaunākie kohēzijas politikas programmu ziņojumi liecina par nepārtrauktu stabilu progresu, kas projektu atlasē panākts līdz 2018. gada 30. septembrim, proti, projektiem sadalīti 67 % līdzekļu. Tas nozīmē, ka deviņos mēnešos ir panākts pieaugums par 66 miljardiem EUR, un tā rezultātā kopējais apstiprināto investīciju apjoms ir pārsniedzis 400 miljardus EUR.

Atlasītajos projektos līdz 2017. gada beigām bija paziņoti kopējie izdevumi teju 96 miljardu EUR apmērā, kas ir vairāk nekā divkārtšs pieaugums 12 mēnešu laikā. Līdz 2017. gada beigām dalībvalstīm no ES budžeta bija izmaksāti 16 % no visiem periodā pieejamajiem līdzekļiem. (Līdz 2018. gada oktobrim šis rādītājs bija sasniedzis 23 %.) Tas nozīmē, ka lauku attīstības programmu īstenošana notiek raiti. Līdz 2018. gada rudenim ELFLA atbalsta saņēmēji bija saņēmuši vairāk nekā 33,8 miljardus EUR, kas ir gandrīz 33 % no visa plānošanas periodā pieejamā finansējuma.

¹ Kā prasīts Kopīgo noteikumu regulas (Regulas (ES) Nr. 1303/2013) 53. pantā.

² Šis ziņojums papildina ziņojumu par ESI fondu budžeta izpildi
http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2018/AnalysisBudgImplem_ESIF_2017_EN.pdf.

Līdz 2017. gada beigām paziņotie vispārējie izpildes jeb veikuma dati liecina, ka:

- 1 miljonam uzņēmumu ir piešķirts atbalsts ar mērķi uzlabot to produktivitāti un izaugsmi vai radīt darbvietas,
- 15,3 miljoni cilvēku ir atbalstīti darba, apmācības vai izglītības iespēju meklējumos vai izmantojuši sociālās iekļaušanas pasākumus,
- 15 % lauksaimniecības zemes kopplatības nu aptver ar klimatu un vidi saistītas darbības, kuru mērķis ir uzlabot bioloģisko daudzveidību, augsnes un ūdens resursu apsaimniekošanu.

2. iedaļā ir sniegts pārskats par progresu, kas īstenošanā panākts līdz 2017. gada beigām.

3. iedaļā ir sīkāk izklāstīts galvenajās tematiskajās jomās panāktais progress. 4. iedaļā ir dots kopsavilkums par novērtējumiem, ko dalībvalstis veikušas līdz šim.

2. PĀRSKATS PAR ĪSTENOŠANAS PROGRESU

ESI fondu atvērto datu platforma³ ir atjaunināta, lai – tāpat kā šis ziņojums – atainotu atlasīto projektu finansiālo apjomu un prognozētos un sasniegtos kopīgos rādītājus, kas norādīti programmu 2018. gada īstenošanas ziņojumos. Dati ir pieejami sadalījumā pa dalībvalstīm, programmām, tematiem un ESI fondiem. Platformā ir redzamas jaunākās paziņotās vērtības, kas var atšķirties no datiem, kuri pieejami šā dokumenta pabeigšanas dienā.

2.1. Pārskats par finansiālo progresu

Plānotais investīciju kopapjoms ESI fondu satvarā 2017. gadā vairākas reizes tika mainīts, un tas noveda pie neto pieauguma. 2014.–2020. gada daudzgadu shēmas vidusposma pārskatīšanas rezultātā palielinājās piešķirums Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvai (JNI) (skatīt 2. ierāmējumu). Tehniska korekcija, kas pamatojās uz Kohēzijas politikas finanšu piešķirumu pārrēķināšanu, noveda pie ERAF un ESF budžeta neto pieauguma. ELFLA tika veikti papildu pārvietojumi valstu līmenī no kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) 1. pīlāra uz lauku attīstības programmām.

Savos 2018. gada ziņojumos dalībvalstis ir paziņojušas par lielākiem **finanšu piešķirumiem atlasītajiem projektiem**. Atbalstam atlasīto projektu kopējais apjoms ir sasniedzis **338 miljardus EUR, kas ir 53 % no investīciju kopapjoma, kāds plānots 2014.–2020. gada periodam**. Aplēstais ES ieguldījums atlasītajos projektos ir 240 miljardi EUR. Šo projektu atlases vispārējais līmenis ir salīdzināms ar līmeni, kas tādā pašā laikā bija panākts iepriekšējā plānošanas periodā.

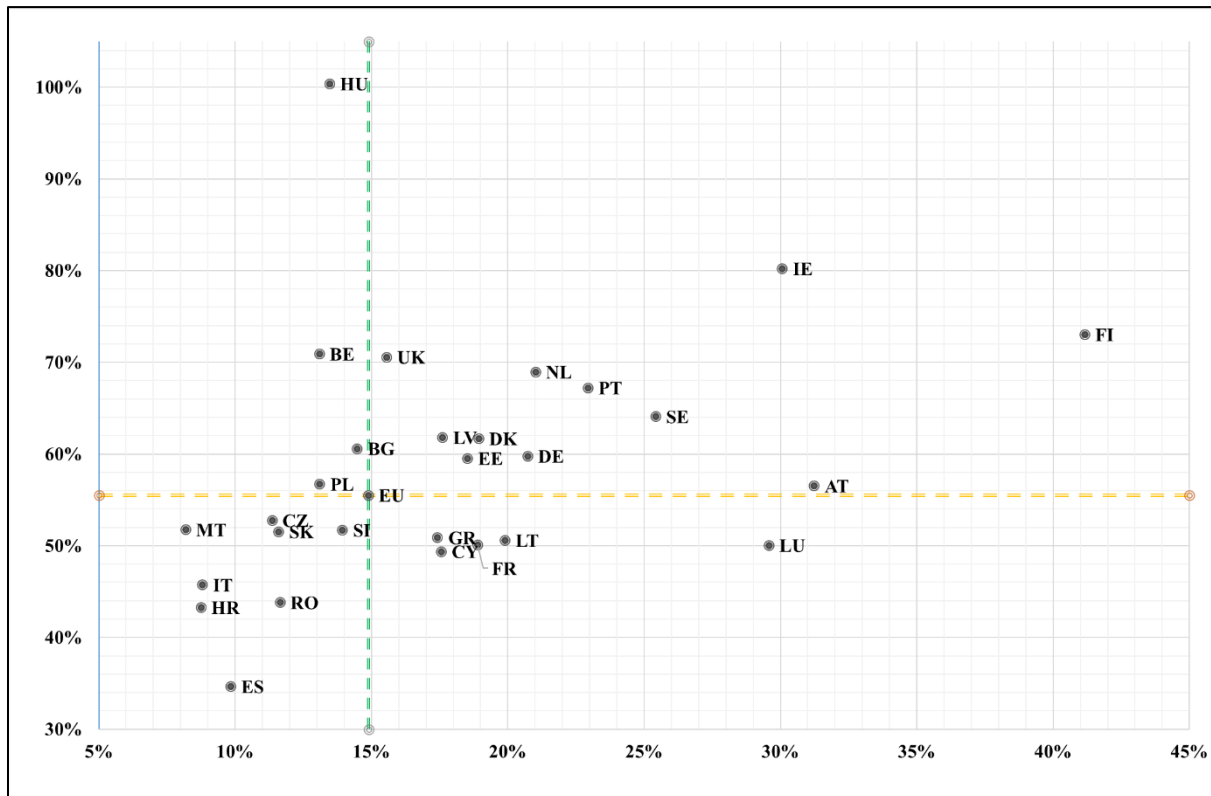
1.1. un 1.2. pielikumā ir parādīts projektu atlases apjomu sadalījums pa fondiem, attiecīgi, 2017. gada beigās un 2018. gada rudenī. 2.1. un 2.2. pielikumā ir redzami tie paši finanšu dati sadalījumā pa dalībvalstīm. (Deviņos mēnešos no 2017. gada beigām līdz 2018. gada rudenim kohēzijas politikas atlasīto projektu kopējā finansiālā vērtība ir pieaugusi par 66 miljardiem EUR, sasniedzot 67 % no plānotajām investīcijām.)

Salīdzinot šos divus momentus ar situāciju iepriekšējos gados, ir acīmredzami, ka īstenošana noris dinamiski. Līdz 2018. gada rudenim projektu atlases līmeņi dažādos tematiskajos mērķos kopumā bija vienādāki. Tomēr sākotnējā atlases aizkavēšanās dažos tematos un

³ ESI fondu atvērto datu platforma: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/>.

dalībvalstīs joprojām atspoguļojas izdevumos, kas ir mazāki par vidējiem izdevumiem. Nākamajā diagrammā ir redzama lielā atlases un izdevumu līmeņu dažādība dalībvalstīs 2017. gada beigās salīdzinājumā ar ESI fondu vidējo līmeni.

Diagramma. ESI fondi: izkliedes diagramma, kurā attēloti dalībvalstu atlases un izdevumu līmeņi 2017. gadā

Avots: ESI fondu atvērto datu platforma, Eiropas Komisija.

Piezīmes. Vertikālā ass = atlase (%), horizontālā ass = izdevumi (%).

Šī diagramma parāda, ka augsts atlases līmenis automātiski nenozīmē tūlītējus izdevumus. Projektos, kuri vēl jāplāno vai kuros vēl jāveic iepirkums, izdevumi materializēsies lēnāk, sevišķi situācijā, kurā projekti pēc būtības ir daudzgadīgi vai kā citādi vēl nav gatavi.

Līdz 2017. gada beigām dalībvalstīm **no ES budžeta bija veikti maksājumi** 75 miljardu EUR apmērā (16 % no plānotās kopsummas, ieskaitot priekšfinansējumu un starpposma maksājumus par deklarētajiem izdevumiem). 2014.–2020. gada perioda regulējošie noteikumi (piemēram, N+3 noteikums, priekšfinansējuma līmenis) zināmā mērā stimulēja dalībvalstis ātri sākt īstenošanu. Lai gan vispārējais izpildes līmenis ir zems, N+3 saistību atcelšana 2017. gadā skāra tikai dažas 2014. gadā pieņemtās programmas. Kohēzijas politikas programmās kopumā tika atceltas saistības tikai 30 miljonu EUR apmērā. Tomēr saistību atcelšanas noteikumam būtu jāveicina fiskālā disciplīna 2018. gadā. Izdevumu deklarēšana būs strauji jāpaātrina lielā skaitā ESI fondu programmu, kas pieņemtas 2015. gadā.

2.2. Programmu mērķu sasniegšanas progress

2018. gada ziņojumos ir sniegta informācija par progresu programmu mērķvērtību un mērķu sasniegšanā. Līdz 2017. gada beigām dalībvalstis un reģioni bija atlasījuši aptuveni 1,7 miljonus projektu, sākot ar lielām investīcijām infrastruktūrā līdz atbalstam lauku saimniecībām.

Fonds	Kumulatīvi dati par projektiem, kas atlasīti līdz 2017. gada beigām
ERAF	160 000
ELFLA ⁴	1 000 000
ESF/JNI	505 000
Kohēzijas fonds	8 600
EJZF	18 500
Kopā	1 692 100

Galvenie minēto projektu veikuma dati, kas kopīgo rādītāju izteiksmē paziņoti līdz 2017. gada beigām, ir šādi:

- no atlasītajiem projektiem labumu gūs 1 miljons uzņēmumu (50 % no mērķvērtības), no kuriem 450 000 uzņēmumu jau ir saņēmuši atbalstu⁵,
- no ESF un JNI atbalstītajiem projektiem labumu ir guvuši 15 miljoni dalībnieku,
- līdz šim ir atbalstīts 1 miljons projektu ar mērķi palīdzēt lauksaimniecības nozarei un lauku uzņēmumiem kļūt konkurētspējīgākiem un radīt un saglabāt darbvietas lauku apvidos,
- 26 miljoni ha lauksaimniecības zemes jeb 15 % no izmantotās lauksaimniecības zemes ir atlasīti zemes apsaimniekošanas atbalstam ar mērķi labāk aizsargāt bioloģisko daudzveidību,
- vairāk nekā 2700 LEADER vietējo rīcības grupu (VRG), kas atlasītas ELFLA atbalsta saņemšanai, aptver 56 % no kopējā lauku iedzīvotāju skaita (163 miljoni iedzīvotāju),
- 70 % no 368 atlasītajām zivsaimniecības vietējām rīcības grupām (ZVRG) ir darbotiespējīgas.

Tas, ka 2014.–2020. gada programmās lielākā uzmanība ir pievērsta intervences pamatojumam un plašākai fondam specifisku kopīgo rādītāju izmantošanai, veicina stabilāku un saskaņotāku ziņošanu par veikumu. Vairumā gadījumu 2018. gada programmu ziņojumos ir atrodama plašāka informācija par veikumu (kopīgo rādītāju izteiksmē) nekā iepriekšējos gados. Visā visumā paziņotās vērtības liecina par ticamu sakarību starp rādītāju mērķvērtībām un atlasīto projektu vērtībām. Ja ziņošanā ir konstatētas nesakritības, tās tiek noskaidrotas ar programmu palīdzību. Pārbaudot gada ziņojumu kvalitāti, dažas kļūdas ziņojumos tika

⁴ Šis rādītājs attiecas tikai uz investīciju tipa projektiem. ELFLA atbalstīto neinvestīciju tipa projektu skaits sasniedz 2 664 000.

⁵ Atbalstu uzņēmumiem plāno visi ESI fondi. Atlasītie projekti 598 000 uzņēmumu atbalstīs (vai jau ir atbalstījuši) ar ERAF līdzekļiem, 162 400 mikrouzņēmumu, mazo un vidējo uzņēmumu – ar ESF līdzekļiem un 248 600 lauku uzņēmumu – ar ELFLA līdzekļiem (jau atbalstīti 106 600 gados jauno lauksaimnieku, un veiktas investīcijas 142 000 lauku saimniecību materiālajos aktīvos).

izlabotas. Komisija pieņem, ka atlikušās nepilnības var novērst, uzlabojot ziņošanu par programmām un/vai paaugstinot mērķvērtības.

Lai sadalītu līdzekļus no veikuma jeb izpildes rezerves 2019. gadā, ir ļoti svarīgi iegūt pārlicību par Komisijai paziņotajiem veikuma datiem. Komisija un valstu revīzijas iestādes 2017. gadā jau bija sākušas pārbaudīt ieviestās sistēmas un līdz šim paziņotos datus. Sistēmas revīzijas bija mērķtiecīgi vērstas uz to, kā programmu iestādes pārvalda un paziņo veikuma datus. Vairumā revīziju, kuras Komisija līdz šim veikusi, testēto sistēmu uzticamība kopumā novērtēta pozitīvi, izņemot dažas programmas, kurās konstatēti būtiski sistēmas trūkumi vai nopietnas datu neprecizitātes. Komisijas revīzijas rezultātus papildinās valstu revīzijas iestāžu veiktā darba rezultāti, kuri tiks paziņoti valstu 2019. gada februāra kontroles ziņojumos.

3. PĀRSKATS PAR ĪSTENOŠANU SADALĪJUMĀ PA GALVENAJIEM TEMATIEM

Šajā ziņojumā ir sniegts pārskats par vairāk nekā 530 ESI fondu programmu īstenošanas progresu 2014.–2017. gadā tādos aspektos kā atlasīto projektu finansiālais apjoms un progress, kas panākts līgumu slēgšanā un kopīgu izlaides un rezultātu rādītāju sasniegšanā. Šo datu avots ir 2018. gada programmu ziņojumu saturs.

Pielikumos ir sniegts pārskats par ESI fondu finansiālo apjomu un projektu atlases līmeni, kāds sasniegts 2017. gada beigās un līdz 2018. gada rudenim, sadalījumā pa tematiskajiem mērķiem un dalībvalstīm. Šajā ziņojumā ir apkopoti sasniegumi katra fonda kopīgo rādītāju izteiksmē un atlasīto projektu paredzamais devums. Sniegti arī jau atbalstītu projektu piemēri.

3.1. Pētniecība un inovācija, IKT un MVU konkurētspēja

Kopumā šajā jomā ir plānots investēt aptuveni 184 miljardus EUR, galvenokārt no ERAF un ELFLA. Līdz 2017. gada beigām bija atlasīti projekti aptuveni 51 % apmērā no šīs summas (vairāk nekā 97 miljardi EUR⁶), un to aplēstie izdevumi bija sasnieguši 13 % jeb 24 miljardus EUR.

3.1.1. Pētniecība un inovācija⁷

34 miljardi EUR, kas ERAF un ELFLA satvarā piešķirti konkrētiem **pētniecības un inovācijas projektiem**, veido 51 % no 2014.–2020. gada periodam plānotā kopapjoma. Paziņotie izdevumi ir sasnieguši tikai 8 % no šā kopapjoma.

Tika prognozēts, ka labumu no atlasītajām ERAF shēmām, kas veicina sadarbību ar pētniecības institūtiem, līdz 2017. gada beigām būs guvuši 43 500 uzņēmumu (69 % no mērķvērtības); 7000 sadarbības pasākumu jau ir pabeigti. Tiek prognozēts, ka labumu no investīcijām uzlabotā pētniecības un tehnoloģiju izstrādes infrastruktūrā gūs 71 500 pētnieku (55 % no mērķvērtības), no kuriem 15 000 jau ir piekļuve šādai infrastruktūrai. Nozīmīgu progresu apliecina arī jauniem produktiem (arī pakalpojumiem) sniegtā atbalsta uzraudzība, proti, atlasītās darbībās iecerēts sniegt atbalstu 35 450 uzņēmumam jaunu produktu (55 % no mērķvērtības), un 3700 no šīm darbībām jau pabeigtas.

ELFLA finansējums atlasītiem projektiem 2017. gada beigās bija sasniedzis 8 miljardus EUR. Pētniecības un inovācijas jomā par nozīmīgu inovācijas instrumentu kļūst Eiropas inovācijas partnerība lauksaimniecībā, jo tā apvieno lauksaimniekus, pētniekus, konsultantus un

⁶ Šeit ietilpst daļa no apjoma, kas atlasīts iedaļā “Vairāki tematiskie mērķi” (sk. 1.1. pielikumu).

⁷ <https://cohesiondata.ec.europa.eu/themes>.

uzņēmumus 3097 praktiskos inovācijas projektos. Šiem projektiem ir būtisks potenciāls radīt novatoriskus risinājumus, kas lauksaimniecību padarītu viedāku, efektīvāku un ilgtspējīgāku. Šo projektu rezultāti tiek ievietoti koplietošanai EIP-AGRI platformā, kurā lauksaimnieki var smelties daudz jaunu ideju un iedvesmas. Līdz 2017. gada beigām bija uzsākti 667 interaktīvi inovācijas projekti (21 % no mērķvērtības).

- Čehijā ilgtspējīgas enerģijas projekta SUSEN otrajā posmā ar ERAF atbalstu finansēta tehnoloģisko instrumentu uzstādīšana ilgtspējīgas enerģijas pētniecības un izstrādes centrā. Darbs centrā galvenokārt vērsts uz jonizējošā starojuma un kodolenerģijas izmantošanu. Centrs nodrošina 128 darbvietas, un centra darbībā katru gadu tiks iesaistīti arī aptuveni 55 studenti un absolventi.
- Digitālās apmācības kursus, ko organizējis Lauku tālākizglītības institūts (Ländliches Fortbildungsinstitut, LFI), kas ir Austrijas Lauksaimniecības kameras daļa, ir izmantojuši jau 10 000 lauksaimnieku. Tiešsaistes kursi ir ļāvuši izvairīties no neskaitāmām stundām, kas tiktu pavadītas ceļā uz izglītības centru un no tā, un attiecīgā vides ietekmējuma. ELFLA ir līdzfinansējis 196 000 EUR no kopējām projekta izmaksām 245 000 EUR apmērā.

3.1.2. Digitālā ekonomika

Līdz 2017. gada beigām ar **digitālās ekonomikas tematiem** saistītiem projektiem bija sadalīti aptuveni 9,8 miljoni EUR (48 % no plānotā kopapjoma). Projektu atlasē 2017. gadā tika panākts būtisks progress. Izdevumi – 5 % no plānotā kopapjoma – joprojām atpaliek no ES vidējā rādītāja, un tas ir saistīts ar lēno īstenošanas sākumu šajā tematā.

Atlasot ERAF atbalstītos projektus, kuru mērķis ir uzlabot platjoslas piekļuvi, ir panākts būtisks progress, proti, tiek plānots, ka labumu gūs 4,3 miljoni mājsaimniecību (30 % no mērķvērtības), lai gan pagaidām īstenoto projektu rezultātā piekļuve nodrošināta tikai 227 000 mājsaimniecību. Tā kā atlase ir aizkavējusies un īstenošanas periods garš, skaidrību par to, cik reāli ir sasniegt mērķvērtību, varēs gūt tikai vēlāk. Atlasītie projekti, kuru mērķis ir uzlabot informācijas tehnoloģiju ieviešanu un iesaistīšanos e-komercijā, jau aptver 16 000 uzņēmumu (19 % no mērķvērtības).

ELFLA atbalsta mērķis ir 18 miljoniem lauku iedzīvotāju uzlabot piekļuvi IKT pakalpojumiem un infrastruktūrai. Tas tiek darīts, īstenojot 4400 investīciju projektu. Līdz šim projektiem piešķirti 36 % līdzekļu, kas iezīmēti IKT pakalpojumu uzlabošanai lauku apvidos, un labumu no uzlabotajiem pakalpojumiem jau gūst 1 255 000 lauku iedzīvotāju (7 % no mērķvērtības).

- Projekts RO-NET nodrošina platjoslas pakalpojumus iedzīvotājiem 783 no 2268 Rumānijas apdzīvotajām vietām, kas identificētas kā "baltās zonas", kurās nav piekļuves tīklam. Projekts padara platjoslas pakalpojumus pieejamākus aptuveni 400 000 cilvēku, 8500 uzņēmumu un 2800 publiskā sektora iestāžu. Kopējās projekta investīciju izmaksas ir 67 miljoni EUR, no kuriem 46 miljonus EUR sedz ERAF ieguldījums.
- Ar ELFLA atbalstu ir izveidots sociālo un veselības aprūpes speciālistu tīkls Dienvidkarēlijas reģionā (Somija), un tādā veidā ir radīta informācijas sistēma, kuras nolūks ir pārvaldīt sadzīves riskus lauku apvidos. Sociālo un digitālo elementu apvienošana projektu ir padarījusi par veiksmes stāstu. No kopējā budžeta 290 000 EUR apmērā ELFLA atbalsts sedza 122 000 EUR.

3.1.3. MVU konkurētspējas uzlabošana

Viena no prioritātēm ERAF, ELFLA un EJZF programmās ir **MVU konkurētspēja**. Līdz 2017. gada beigām konkrētiem projektiem bija piešķirts ES atbalsts aptuveni 53 miljardu EUR apmērā (55 % no plānotā kopapjoma). Izdevumi 17 miljardu EUR apmērā, kas ir 18 % no plānotā kopapjoma, liecina, ka sekmes investīciju veikšanā ir ļoti labas.

ERAF atbalsta plašu pasākumu klāstu, pievēršoties specifiskām MVU vajadzībām. Galvenie mērķi ir radīt darbvietas, atbalstīt jaunuzņēmumus, kāpināt produktivitāti, atbalstīt internacionalizāciju un palielināt tirdzniecības apjomu, kā arī nodrošināt piekļuvi finansējumam. Jau piešķirtais finansējums atbalstīs:

- 427 000 MVU (52 % no mērķvērtības); 127 000 MVU atbalstu jau saņēmuši;
- 280 000 darbvietu, kuras atbilstoši prognozēm tiks izveidotas tieši mērķuzņēmumos (67 % no mērķvērtības); 42 000 darbvietu jau ir izveidoti;
- jaunuzņēmumu izveidi: atlasītie projekti aptver 74 000 jaunuzņēmumu (46 % no mērķvērtības); 19 400 jaunuzņēmumu atbalstu jau saņēmuši.

ELFLA atbalsta risinājumus, kas vajadzīgi, lai veicinātu uzņēmējdarbību un nodarbinātību lauksaimniecībā un lauku uzņēmumos un uzlabotu to ekonomisko dzīvotspēju un izturētspēju. Līdz 2017. gada beigām:

- vairāk nekā 112 000 lauku saimniecību bija saņēmušas atbalstu investīcijām, lai veicinātu pārstrukturizāciju un modernizāciju un palielinātu produktivitāti (25 % no mērķvērtības), un vairāk nekā 49 % no budžeta bija piešķirti atbalstam jaunuzņēmumiem un investīcijām ar lauksaimniecību nesaistītās darbībās lauku apvidos;
- atbalstu uzņēmuma izveidei bija saņēmis 51 000 gados jauno lauksaimnieku, kuri ienes laukos jaunu enerģiju un kuriem ir potenciāls pilnībā izmantot tehnoloģiju nodrošinātos ieguvumus uzlabotas produktivitātes un ilgtspējas ziņā;
- 125 200 lauku saimniecību bija saņēmuši atbalstu riska pārvaldības rīku veidā, un tiem vajadzētu mazināt neskaidrību par nākotni, kas var apdraudēt lauksaimnieku konkurētspēju;
- 57 200 lauku saimniecībām bija sniegta palīdzība, lai tās varētu piedalīties kvalitātes shēmās.

62 % projektu, kas līdz 2017. gada beigām bija atlasīti EJZF atbalsta saņemšanai, galvenā uzmanība bija pievērsta MVU attīstībai.

- *Horvātija nodrošina vietējiem MVU tik ļoti svarīgo piekļuvi finansējumam ar ERAF atbalstītiem finanšu instrumentiem. Plānots, ka ES atbalsts 280 miljonu EUR apmērā ar atbilstošu nacionālo publisko un privāto ieguldījumu piesaistīs uzņēmumu investīcijas vairāk nekā 1 miljarda EUR apmērā. Vairāk nekā 1200 MVU jau ir saņēmuši atbalstu aptuveni 150 miljonu EUR vērtībā.*
- *Igaunijā gados jauns lauksaimnieks ir izmantojis ELFLA finansējumu, lai atjaunotu govju kūti, uzstādot jaunu barošanas sistēmu un ierīkojot vairāk slaukšanas vietu, kā arī efektīvāku kūsmēslu apstrādes sistēmu, kas vajadzīga, lai apmierinātu augošās ražošanas vajadzības. Pēc investīcijām saimniecības peļņa jau ir divkārtšojusies, un ir būtiski uzlabojusies dzīvnieku labturība, kā arī lauksaimnieku darba apstākļi. ELFLA atbalsts veidoja 184 000 EUR no kopējā budžeta 600 000 EUR apmērā.*
- *Nīderlandē EJZF ir atbalstījis valstī pirmo akmeņplekstu audzētavu, kurai ir izdevies puskomerciālos apmēros saražot akmeņplekstu mazuļus no pašu vaislas zivju krājumiem. Nākamais posms ir airkāpjvēžu, virpotāju un aļģu audzēšana ar mērķi uz vietas saražot zivju barību, nodrošinot visaugstāko kvalitāti un rentabilitāti ilgtspējīgā un izsekojamā ražošanas ciklā.*

3.2. Mazoglekļa ekonomika, klimata pārmaiņas, vide un transporta un enerģētikas tīkli

ESI fondi vairāk nekā 264 miljardus EUR investē jomās, kas pievēršas ilgtspējīgai attīstībai. 2017. gada beigās konkrētiem projektiem jau bija sadalīti vairāk nekā 142 miljardi EUR, kas ir aptuveni 54 % no kopējā ERAF, KF, ELFLA un EJZF apjoma⁸. Paziņotie izdevumi ir sasnieguši aptuveni 50 miljardus EUR, kas vidēji ir 19 %, lai gan jānorāda, ka starp tematiskajiem mērķiem ir vērojamas lielas atšķirības.

⁸ ESF palīdz sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus (t. i., zaļās prasmes) ar sekundārajiem atbalsta mērķiem, jo īpaši 8. un 10. tematiskā mērķa satvarā.

1. ierāmējums. Klimata pasākumu iekļaušana ESI fondos

2014.–2020. gadā 25 % no ESI fondu līdzekļiem ir plānots iztērēt projektiem, kuru mērķi ir saistīti ar klimata politiku. Tas būtiski palīdz īstenot apņemšanos šiem mērķiem atvēlēt vismaz 20 % no ES budžeta. Klimata pārmaiņu atbalsta aprēķināšanai katrā fondā tiek piemērota īpaša metodika⁹. Ar šo metodiku tiek noteiktas konkrētas atbalsta kategorijas, kas veicina klimata pasākumus, un tām tiek piešķirts 0 %, 40 % vai 100 % svērums. Klimata pasākumus dažādā mērā atbalsta visi ESI fondi, no kuriem lielāko ieguldījumu absolūtā izteiksmē sniedz ERAF un ELFLA.

Summas, kas plānotas un piešķirtas projektiem, kuri saistīti ar klimata pasākumiem, ir sīki norādītas 3. pielikumā. Ar klimata pārmaiņām saistītiem mērķiem piešķirtās summas 2017. gadā ir būtiski pieaugušas, jo programmu īstenošana ir paātrinājusies. Iepriekšējā gadā ERAF un Kohēzijas fonda ietvaros šīs summas divkāršojās, tomēr to daļa projektiem piešķirtajās kopsummās aizvien ir nedaudz mazāka par plānoto apjomu. ESF klimata mērķiem plānoto piešķirumu ir pārsniedzis.

3.2.1. Mazoglekļa ekonomika

Mazoglekļa ekonomikas prioritātēm ir atvēlēti 28 miljardi EUR (45 % no plānotajām investīcijām), un izdevumi ir sasnieguši 4,6 miljardus EUR (7 %). Lai gan atlases līmenis ir uzlabojies un nu tuvojas vidējam, zemaizdevumu līmenis liecina, ka projektu sākotnējā apstiprināšana ir bijusi lēna un ir grūti izvērst investīcijas dažos specifiskos investīciju tematos, piemēram, energoefektivitātē.

Investīcijas enerģētikas un mazoglekļa ekonomikas jomā, kas plānotas atlasītajos projektos, ļauj cerēt uz lielākiem sasniegumiem:

- līdz 2017. gada beigām atjaunojamās enerģijas jomā atlasīto projektu mērķis ir uzstādīt 6300 megavatu jaudu (80 % no mērķvērtības), līdz šim uzstādīti 590 MW;
- ir atlasīti projekti ar mērķi renovēt 330 000 māsaimniecību, uzlabojot to energoefektivitāti (39 % no mērķvērtības); līdz 2017. gada beigām renovēti 84 000 māsaimniecību;
- kas attiecas uz enerģijas ietaupījumiem sabiedriskās ēkās, ar atlasītajiem projektiem ir plānots ietaupīt vairāk nekā 3 teravatstundas (59 % no mērķvērtības).

ELFLA atbalsts aptver investīciju pasākumus, zemes apsaimniekošanas pasākumus, kā arī zināšanu pārnesi un konsultācijas. Līdz 2017. gada beigām bija pabeigti 75 % darbību, kuru mērķis ir oglekļa sekvēstrēšana un uzglabāšana lauksaimniecības un meža zemē, un tas nozīmē, ka ir sasniegti 73 % no attiecīgās mērķvērtības. Ir apstiprināti 16,6 % projektu atjaunojamo energoresursu enerģijas jomā.

- *Gāzes pārvades sistēma Lejassilēzijas reģionā (Polija) tika modernizēta, izbūvējot divus jaunus gāzes cauruļvadus, kuru kopējais garums ir 59 km, un gāzes kompresijas staciju. Teritorijā, uz kuru attiecas investīcijas, dzīvo aptuveni 3 miljoni cilvēku, kuri tagad gūst labumu no drošas, ilgtspējīgas, konkurētspējīgas un cenas ziņā pieejamas energoapgādes. Cauruļvadu un gāzes kompresijas stacijas būvniecībā ir ieguldīti vairāk nekā 20 miljoni EUR, no kuriem 9 miljonus EUR piešķīris ERAF.*
- *Piena lopkopības saimniecībā Valonijā (Beļģija) ar ELFLA atbalstu uzstādīta 33 kW biogāzes iekārta, kas ražo atjaunojamo energoresursu enerģiju no kūstmēsliem. Galvenais sasniegums ir zaļās enerģijas izmantošana saimniecībā, galvenokārt slaukšanas procesā, kas ir pilnībā automatizēts un patērē ļoti daudz enerģijas. Investīciju kopējās izmaksas sasniedza 222 000 EUR, no kuriem 16 000 EUR finansēja ELFLA.*

⁹ Komisijas 2014. gada 7. marta Īstenošanas regula (ES) Nr. 215/2014 (OV L 69, 8.3.2014., 65. lpp.).

3.2.2. Pielāgošanās klimata pārmaiņām un riska novēršana

Saistībā ar **pielāgošanos klimata pārmaiņām un riska novēršanu** atlasīti projekti, kuru kopējā vērtība ir 24 miljardi EUR (58 % no plānotā kopapjoma) un izdevumi sasnieguši aptuveni 14 miljardus EUR (33 %).

Divi ERAF kopīgie rādītāji jo īpaši liecina par progresu investīcijās, ko veic, lai ar pielāgošanās pasākumiem mazinātu ar klimatu saistītus riskus. Līdz 2017. gada beigām:

- 17,5 miljoni cilvēku būs guvuši labumu no atlasītiem pretplūdu pasākumiem;
- 19 miljoni cilvēku būs guvuši labumu no atlasītiem meža ugunsapsardzības pasākumiem.

Abi rādītāji pārsniedz noteiktās mērķvērtības¹⁰. Tas liecina par acīmredzamu progresu ar klimata pārmaiņām saistīto risku novēršanā.

Lauku apvidos ELFLA sniedz atbalstu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā un uzlabošanā, ūdens un augsnes apsaimniekošanas uzlabošanā, lauksaimnieciskās ražošanas radīto siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisiju samazināšanā. Vismaz 30 % līdzekļu katrā lauku attīstības programmā ir iezīmēti pasākumiem, kuri nāk par labu videi un veicina klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos tām. Summas, ko dalībvalstis ir faktiski piešķirušas projektiem šajā jomā, krietni vien pārsniedz šo minimumu – ar vidi un klimatu saistītiem pasākumiem ES vidēji ir atvēlēti 57,6 %.

- *Portugāles Jūras un atmosfēras institūts (Instituto Português do Mar e da Atmosfera, IPMA) ir izstrādājis un uzstādījis jaunu meteoroloģisko radaru autonomajā Madeiras reģionā. Tas ļaus veikt meteoroloģisko novērošanu, kā arī uzlabot un optimizēt pašreizējos meteoroloģiskos modeļus. Tā rezultātā tiks izveidota tehniskiem un zinātniskiem mērķiem izmantojama stabila datu platforma, kas ir ļoti nepieciešama, lai pielāgotos klimata pārmaiņām. Kopējais investīciju apjoms ir 3,4 miljoni EUR, no tiem 3,1 miljons EUR ir Kohēzijas fonda ieguldījums.*
- *Slovākijā ELFLA atbalsts izmantots, lai izbūvētu ūdenskrātuvi, kas palīdzēs cīnīties pret arvien biežākiem ekstremāliem laikapstākļiem, piemēram, spēcīgām lietusgāzēm un meža ugunsgrēkiem, kuru iemesls ir klimata pārmaiņas. Mazu ūdensteču regulēšana veicina bioloģisko daudzveidību, oglekļa sekvēstīšanu un pielāgošanos klimata pārmaiņām. Ūdenskrātuve veicina ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu, jo tā novērš augsnes eroziju un uzlabo meža augsnes ūdensietilpību. Projekta kopējais budžets ir 530 000 EUR, no kuriem ELFLA piešķīris 397 000 EUR.*

3.2.3. Vide un resursefektivitāte

Attiecībā uz **vides un resursefektivitātes prioritātēm** jānorāda, ka projektiem ir piešķirti 45 miljardi EUR (52 % no plānotā kopapjoma) un izdevumi ir sasnieguši aptuveni 19 miljardus EUR (22 %).

Pēc sākotnējās kavēšanās projektu atlasē nu atbalstam ir atlasīta atkritumu reciklēšanas jauda 1,8 miljonu tonnu apmērā (34 % no mērķvērtības). Tāpat labi panākumi ir gūti, atlasot projektus, kuru mērķis ir uzlabot notekūdeņu attīrīšanu 14,5 miljoniem cilvēku (85 % no mērķvērtības) un uzlabot ūdensapgādi 7,3 miljoniem cilvēku (58 % no mērķvērtības).

ELFLA ir atbalstījis projektus, kuru mērķis ir uzlabot bioloģisko daudzveidību 26 miljonos hektāru lauksaimniecības zemes (87 % no mērķvērtības). Ar klimatu un vidi saistītas darbības kopā aptver 40 % visas lauksaimniecības zemes, ieskaitot apgabalus, kuros ir dabas radīti

¹⁰ Patlaban tiek risināti jautājumi, kas saistīti ar šo rādītāju konsekventu izmantošanu mērķvērtību noteikšanai un divkāršas uzskaites novēršanai.

ierobežojumi. Turklāt uz 18 % ES lauksaimniecības zemes paredzēts attiecināt bioloģiskās daudzveidības apsaimniekošanas prasības, 15 % lauksaimniecības zemes būtu jānodrošina labāka augsnes apsaimniekošana, bet 15 % – labāka ūdens resursu apsaimniekošana. Būtisks progress ir panākts arī saistībā ar mērķi panākt, lai 3,3 % lauksaimniecības zemes aptvertu apsaimniekošanas līgumi, kuru mērķis ir mazināt siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas. Patlaban aptverti jau teju 2 %. Labi sekmējušies arī virzība uz tādu nosacīto liellopu vienību mērķvērtību, ko aptver investīcijas, kuru mērķis ir palīdzēt samazināt siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas, – sasniegti 33 % no mērķvērtības.

Aptuveni 24 % no visiem projektiem, kas līdz 2017. gada beigām atlasīti EJZF atbalstam, veicina resursefektivitāti un vides aizsardzību. Vairums šo projektu tiek īstenoti ar mērķi aizsargāt un atjaunot jūras bioloģisko daudzveidību, ievērojami palielinot izkrāvumu fizisko kontroli un samazinot nevēlamu nozveju apjomu, tādējādi veicinot kopējās zivsaimniecības politikas īstenošanu.

- *Bulgārijā ir ieviesusi savu pirmo kohēzijas politikas atbalstīto finanšu instrumentu ūdensapgādes un notekūdeņu nozarē. Izmantojot finansējumu, 16 reģionālie ūdenssaimniecības operatori varēs uzlabot ūdensapgādi, notekūdeņu un ūdens attīrīšanas iekārtas. Paredzams, ka šī shēma piesaistīs investīcijas līdz 230 miljoniem EUR apmērā ar mērķi sniegt iedzīvotājiem kvalitatīvus pakalpojumus; 115 miljonus EUR piešķirīs Kohēzijas fonds.*
- *Zviedrijā lauksaimnieciskajā ainavā ir izveidoti mitrāji, lai samazinātu barības vielu noteces ūdenstilpēs. Projekts palīdzēs palielināt bioloģisko daudzveidību, un, kontrolējot ūdens plūsmu, mitrāju varēs izmantot, lai uzkrātu ūdeni apūdeņošanas vajadzībām. ELFLA atbalsts veido 26 000 EUR no kopējā budžeta 64 000 EUR apmērā.*

3.2.4. Stratēģiskie tīkli

Attiecībā uz investīcijām **stratēģiskajos tīklos** jānorāda, ka ERAF un Kohēzijas fonda satvarā ir plānotas būtiskas investīcijas Eiropas transporta tīklā (*TEN-T*) un citās transporta jomās. Pavisam līdz 2017. gada beigām bija atlasīti projekti 44 miljardu EUR vērtībā (62 % no plānotā kopapjoma), un izdevumi bija sasnieguši 12 miljardus EUR (17 %).

Attiecībā uz transporta rādītājiem būtisks progress ir panākts atlasīto dzelzceļa un autoceļu projektu ziņā:

- plānota dzelzceļa līniju, tostarp *TEN-T* dzelzceļa līniju, rekonstrukcija 2700 km garumā (45 % no mērķvērtības); līdz šim īstenotie projekti veido tikai 5 % no mērķvērtības;
- plānota autoceļu rekonstrukcija 7500 km garumā (75 % no mērķvērtības), no kuriem 690 km ir *TEN-T* autoceļi (90 % no mērķvērtības). Rekonstruēto *TEN-T* autoceļu garums ir sasniedzis 300 km (30 % no mērķvērtības).

- *Grieķijā ir izbūvēta 106 km gara elektrificēta dubultsliežu ātrvilciena līnija maršrutā Atēnas–Saloniki posmā starp Titoreju un Domokosu. Tagad pasažieri no Atēnām var nokļūt Salonikos 3,5 stundās, un tas padara dzelzceļa savienojumu konkurētspējīgu. ERAF, Kohēzijas fonda un EISI ieguldījums sasniedza gandrīz 1 miljardu EUR.*

3.3. Nodarbinātība, sociālā iekļaušana un izglītība

Šajā jomā ir plānots atbalsts vairāk nekā 172 miljardu EUR apmērā, galvenokārt no ESF, taču arī no ERAF, ELFLA un EJZF. 2017. gada beigās bija atlasīti projekti par aptuveni

85 miljardiem EUR, kas ir gandrīz 50 % no kopējā plānotā piešķiruma. Kopējie tēriņi sasnieguši gandrīz 23 miljardus EUR jeb 13 % no plānotā kopapjoma.

Agregēto datu izteiksmē ESF un JNI programmas jau ir sasniegušas šādus rezultātus:

- ir atbalstīti 15,3 miljoni dalībnieku, tostarp 7,9 miljoni bezdarbnieku un 4,9 miljoni neaktīvo dalībnieku;
- ir atbalstīti 2,8 miljoni ilgtermiņa bezdarbnieku;
- no visiem dalībniekiem 1,4 miljoni ir tikuši nodarbināti, 1,9 miljoni ir ieguvuši kvalifikāciju un 870 000 – iesaistījušies izglītībā vai apmācībā, pateicoties ESF vai JNI atbalstam.

No šiem dalībniekiem 46 % bija mazkvalificēti, 16 % bija migranti, dalībnieki ar ārvalstu izcelsmi vai minoritātes (tostarp tādas marginalizētas kopienas kā romi).

ESF un JNI dalībnieku skaita divkāršošanās kopš 2016. gada beigām skaidri liecina, ka projektu praktiskā īstenošana strauji paātrinās.

3.3.1. Nodarbinātība

Līdz 2017. gada beigām ilgtspējīgas un kvalitatīvas nodarbinātības projektiem bija piešķirti aptuveni 30 miljardi EUR galvenokārt no ESF un JNI, un tas ir 51 % no plānotajiem 60 miljardiem EUR. Līdz 2017. gada beigām nodarbinātības mērķa satvarā:

- bija atbalstīti 7,4 miljoni dalībnieku;
- 722 000 dalībnieku bija ieguvuši kvalifikāciju;
- 1,1 miljons dalībnieku bija tikuši nodarbināti, tostarp pašnodarbināti.

Investīcijas šajā jomā sekmējas labi, izņemot ar darba tirgus iestāžu modernizāciju saistītas investīcijas, kuru projektu atlases līmenis 2017. gada beigās joprojām bija mazāks par 20 %.

Līdz 2017. gada beigām vairāk nekā 246 miljoni EUR no ELFLA līdzekļiem bija iztērēti, lai pievērstos nodarbinātībai lauksaimniecībā un lauku apvidos, uzlabotu sociālo iekļaušanu un veicinātu mūžizglītību un profesionālo apmācību lauksaimniecībā un mežsaimniecībā.

Aptuveni 11 % no visiem projektiem, kas līdz 2017. gada beigām bija atlasīti EJZF atbalstam, veicina ilgtspējīgu un kvalitatīvu nodarbinātību un atbalsta darbaspēka mobilitāti. Vairums šo projektu ir paredzēti cilvēkkapitāla, sociālā dialoga un tīklošanās uzlabošanai.

- *Luksemburgā ESF finansētais projekts "Fit4Entrepreneurship" ir paredzēts 200 darba meklētājiem, kuri vēlas izveidot savu uzņēmumu. To pārvalda Tirdzniecības kamera, Valsts nodarbinātības dienests un Amatniecības kamera, un tas paredz uzņēmējdarbības prasmju apzināšanu, apmācības programmu, individuālu atbalstu, ko sniedz uzņēmēji, un palīdzību pēc uzņēmuma izveides.*
- *Lai saglabātu tradicionāli ekstensīvo aitu un liellopu ganīšanu, Andalūzijas (Spānija) valdība ir izveidojusi ganību lopkopības apmācības pilotprogrammu. Projekts nodrošināja apmācību 100 dalībniekiem, kuri tika sagatavoti profesionālam darbam ganību lopkopībā. Pēc apmācības lopkopībai profesionāli pievērsās 60 % dalībnieku. ELFLA ieguldījums bija 34 000 EUR, bet projekta kopējās izmaksas sasniedza 38 000 EUR.*

2. ierāmējums. Jaunatnes nodarbinātības iniciatīva (JNI)

JNI ir turpinājusi piešķirt būtisku finansiālu atbalstu jauniešiem atbalsttiesīgās dalībvalstīs. Līdz 2017. gada beigām 162 000 projektu bija piešķirti aptuveni 7 miljardi EUR, kas ir 67 % no plānotajiem 10,3 miljardiem EUR. Atbalsta saņēmēju deklarētie izdevumi bija sasnieguši 31 % (3,2 miljardus EUR) no kopējā JNI piešķiruma, un tas liecina par stabilu īstenošanu praksē. Šajā periodā Jaunatnes nodarbinātības iniciatīva ir atbalstījusi 2,4 miljonus jauniešu. 1,5 miljoni dalībnieku ir pabeiguši JNI pasākumu, un 776 000 dalībnieku ir iesaistījušies izglītībā/apmācībā, ieguvuši kvalifikāciju vai ir tikuši nodarbināti, tostarp pašnodarbināti.

DFS vidusposma pārskatīšanas kontekstā 2017. gadā ES līdztiesīgie likumdevēji vienojās palielināt JNI pieejamos līdzekļus atlikušajam plānošanas periodam (2017–2020). JNI īpašais piešķirums tika palielināts par 1,2 miljardiem EUR un sadalīts uz 4 gadiem, lai sniegtu labumu 11 dalībvalstīm, kuras joprojām izpilda atbalsta prasības. Tālāb dalībvalstis līdz 2017. gada beigām izdarīja grozījumus savās darbības programmās un partnerības nolīgumos, lai atainotu līdzekļu pieaugumu un atbilstošu ESF atbalstu.

2018. gada budžeta procedūras kontekstā līdztiesīgie likumdevēji 2018. gada novembrī vienojās par to, ka jaunie JNI resursi būtu jāpārceļ uz agrāku laiku, attiecīgi 2018. gada saistību apropriācijas tika palielinātas, bet 2020. gada saistību apropriācijas samazinātas, un tā rezultātā 2018. gada kopējā summa no 116 miljoniem EUR pieauga līdz 350 miljoniem EUR. Attiecīgās 11 dalībvalstis vajadzības gadījumā vēlreiz grozīs savus plānošanas dokumentus, lai atainotu šo līdzekļu pārgrupēšanu.

- Grieķijā sadarbībā ar uzņēmumu apvienībām tiek īstenotas nozariskas apmācības programmas, lai uzlabotu 18–24 gadus vecu bezdarbnieku prasmes un nodarbināmību. Programmas, kurās ir līdz 15 000 vietu, ir paredzētas nozarēm ar lielu izaugsmes potenciālu, tādām kā IKT, eksporta tirdzniecība, mazumtirdzniecība un loģistika. Tās sastāv no 120 teorētiskās apmācības stundām, 260 praktiskās apmācības stundām, piecām individuālu konsultāciju sesijām un kvalifikācijas sertifikācijas. Uzņēmumu apvienības atbild par teorētiskās apmācības nodrošinātāju atlasīšanu un prakses vietu atrašanu uzņēmumos praktiskās daļas izpildei.

3.3.2. Sociālā iekļaušana

Līdz 2017. gada beigām uz sociālo iekļaušanu vērstiem projektiem bija piešķirti aptuveni 30 miljardi EUR, kas ir 46 % no plānotajiem 63,7 miljardiem EUR, no kuriem lielāko daļu finansē ESF programmas, bet ERAF sniedz atbalstu veselības un sociālajai infrastruktūrai. Šā mērķa satvarā:

- ir atbalstīti 3,3 miljoni dalībnieku;
- 220 000 dalībnieku ir tikuši nodarbināti, tostarp pašnodarbināti;
- 152 000 dalībnieku ir ieguvuši kvalifikāciju;
- 164 000 neaktīvu dalībnieku ir iesaistījušies darba meklēšanā;
- paredzams, ka 42,5 miljoni iedzīvotāju gūs labumu no ERAF atbalsta, kas piešķirts veselības sistēmu modernizēšanai.

2017. gadā ir palielinājušās investīcijas tādu marginalizētu kopienu kā romi sociālekonomiskajā integrācijā. Tomēr investīcijas sociālās uzņēmējdarbības jomā un sabiedrības virzītā vietējā attīstībā joprojām atpaliek.

Lauku apvidos ELFLA atbalsta vietējās attīstības stratēģijas, kas veicina sociālo iekļaušanu, samazina nabadzību un stimulē ekonomisko attīstību atbilstīgi *LEADER* pieejai. Līdz šim vairāk nekā 3400 vietējās attīstības stratēģiju, ko īsteno vietējās rīcības grupas (VRG), kuras izmantojušas no 18 % no pieejamā publiskā finansējuma, ir aptvēruši 58 % lauku iedzīvotāju (kas ir aptuveni 111 % no mērķvērtības).

- ESF projekts “Otrās iespējas skola” Hihonā (Spānija) piedāvā neaizsargātiem jauniešiem (mazkvalificētiem, izglītību priekšlaicīgi pametušiem, cilvēkiem bez sociālā un ģimenes atbalsta, ar veselības problēmām u. c.) praktisku un pielāgotu apmācību, kurā lielākā uzmanība pievērsta prasmēm un spējām, kas vajadzīgas, lai palīdzētu viņiem reintegrēties / turpināt izglītību vai atrast darbu. Laikā no 2009. līdz 2017. gadam projektā piedalījās 1400 cilvēku.
- Luksemburgā projekts “Pasaules pilsēta” palīdzēja organizēt vasaras aktivitātes 7 līdz 12 gadus veciem bērniem, kuri dzīvo Mozeles reģionā. Uzmanības lokā bija kultūru dažādība, kopīgas attieksmes un vērtību veicināšana, kas sekmē “dzīvošanu kopā”. Katru dienu aktivitātēs piedalījās aptuveni 300 reģiona bērnu, no kuriem vidēji 10 % bija bēgļu bērni. ELFLA un LEADER finansēja projektu, atvēlot tam 223 000 EUR.
- Divi jauni veselības un sociālo pakalpojumu centri Molenbēkā un Kūregemā (Brisele, Beļģija) (ERAF atbalsts 3,7 miljoni EUR) sniedz integrētus sociālos, garīgās veselības un primārās veselības aprūpes pakalpojumus vietējiem iedzīvotājiem. Īpaša uzmanība ir pievērsta pieejamībai neaizsargātajām grupām, to vidū migrantiem. Komanda kopā ar “Medibus” izstrādā mobilo informēšanas un izskaidrošanas programmu.

3.3.3. Izglītība

Līdz 2017. gada beigām uz izglītību un profesionālo apmācību vērstiem projektiem bija piešķirti aptuveni 25 miljardi EUR, kas ir 52 % no plānotajiem 49 miljardiem EUR; lielāko daļu no tiem finansē ESF programmas, bet ERAF sniedz atbalstu izglītības infrastruktūrai. Izdevumi ir sasnieguši aptuveni 6 miljardus EUR (13 % no plānotā kopapjoma). Šā mērķa satvarā:

- ir atbalstīti 4,5 miljoni dalībnieku;
- 1 miljons dalībnieku ir ieguvuši kvalifikāciju;
- 583 000 dalībnieku ir iesaistījušies izglītībā vai apmācībā;
- 1,8 miljoniem izglītojamo (26 % no mērķvērtības) būtu jāgūst labums no ERAF projektiem, kas investē skolu infrastruktūrā.

Investīcijas šajā jomā atbilst plānotajam tempam – projektu atlases līmenis ir sasniedzis 52 %. Pasākumu īstenošana profesionālās izglītības un apmācības jomā notiek vislabāk gan projektu atlases, gan izpildes rādītāju ziņā.

- Latvijā ESF finansēta projekta mērķis ir palielināt kvalificētu profesionālās apmācības skolēnu skaitu, veicinot mācīšanos darbavietā un praksi (vai stažēšanos) uzņēmumos. Līdz 2018. gada maijam bija iesaistīti 1400 uzņēmumu, 34 profesionālās izglītības iestādes un 2900 profesionālās apmācības skolēnu, no kuriem 640 mācījās darbavietā un 2275 stažējās.
- Ālandē (Somijā) ESF finansētā projekta “Welcome! — Välkommen in!” mērķis ir uzlabot e-komercijas prasmes un zināšanas pakalpojumu jomā, lai tādā veidā uzlabotu klientu apkalpošanas kvalitāti un palīdzētu uzņēmumiem tikt galā ar problēmām, ko rada pasaules mēroga konkurence mazumtirdzniecībā. Pavisam 472 cilvēki no 100 uzņēmumiem piedalījās projektā, kas nodrošināja vairāk nekā 8000 apmācības stundu. Līdzdalīgo uzņēmumu pārdošanas apjoms 2017. gadā bija par 75 % lielāks nekā 2015. gadā.
- Bavārijā (Vācija) biroju ēka ar ERAF atbalstu tika pārveidota par izglītības centru, kas 1100 kvadrātmetru platībā piedāvā vēl 250 vietas semināru rīkošanai. Modernizētajam apmācības centram būs liela nozīme kvalificētu darbinieku sagatavošanā.

3.4. Institucionālo spēju un efektīvas valsts pārvaldes uzlabošana

Līdz 2017. gada beigām uz institucionālajām spējām un reformām vērstiem projektiem bija piešķirti aptuveni 3 miljardi EUR, kas ir 48 % no plānotajiem 6,4 miljardiem EUR (galvenokārt no ESF programmām, bet Igaunijā, Itālijā, Rumānijā un Interreg programmās arī

ar ERAF atbalstu). Faktiskie izdevumi ir sasnieguši aptuveni 370 miljonus EUR (6 % no plānotā kopapjoma). Šā mērķa satvarā:

- ESF ir atbalstījis 117 000 dalībnieku;
- ESF ir atbalstījis 734 projektus, kas vērsti uz valsts pārvaldi vai sabiedriskiem pakalpojumiem nacionālā, reģionālā vai vietējā līmenī.

Līdz vienai trešdaļai visu atbalstīto projektu galvenā uzmanība ir pievērsta digitalizācijai. Citi svarīgi temati ir pakalpojumu sniegšana, vispārējā apmācība, civildienesta sistēma un cilvēkresursu pārvaldība, kā arī pārvaldes organizācija un vadīšana. Atbalsts valsts pārvaldei dalībvalstīs galvenokārt tiek izmantots nacionālā līmenī, un reģionālā un vietējā līmenī nonāk tikai maza daļa.

Projekti, kuru mērķis ir veidot tādu ieinteresēto personu spējas, kas īsteno izglītības, mūžizglītības, apmācības, nodarbinātības un sociālo politiku, tiek īstenoti ar kavēšanos (1 % no deklarētajiem izdevumiem). Kavēšanās iemesli dažādās dalībvalstīs ir dažādi, to vidū jāmin juridiskas izmaiņas, kas ietekmē īstenošanu, vai grūtības, kas saistītas ar novatoriskiem un sarežģītiem intervences aspektiem.

- *Bulgārijā ESF projekts, ko īsteno Nacionālais tieslietu institūts (NTI), atbalsta kvalitatīvu profesionālo apmācību ar mērķi uzlabot tiesas iestāžu efektivitāti. 2017. gadā NTI apmācības kursus pabeidza 5600 tiesnešu un ierēdņu no tiesām un izmeklēšanas iestādēm. Projektu jauninājumi ietver reģionālās apmācības un e-mācību attīstību, tematisku apmācību, kas pielāgota specifiskām reģionālām vajadzībām, un iestāžu sadarbības un zināšanu partnerību veidošanu.*
- *Lietuvā īstenota ESF projekta mērķis ir palielināt publiskā iepirkuma efektivitāti, samazinot korupcijas iespējas. Plānotais pasākums palielinās Publiskā iepirkuma biroja un citu līgumslēdzēju organizāciju personāla informētību un prasmes, un tiks izstrādāta pavadoša dokumentācija (vadlīnijas u. c.) par publiskā iepirkuma metodoloģiju. Tiks organizēta līgumslēdzēju organizāciju pārstāvju apmācība un konferences dažādās Lietuvas iestādēs.*

3.5. Finanšu instrumentu (FI) īstenošanā panāktais progress

2018. gada ziņojumos ir iekļauta detalizēta informācija par to, kā līdz 2017. gada beigām noritējusi finanšu instrumentu īstenošana 24 dalībvalstīs. Kopumā progress ir apmierinošs: finansēšanas nolīgumiem piesaistīti 13,5 miljardi EUR, kas veido 65 % no indikatīvajiem piešķirumiem, galvenokārt no ERAF. No piesaistītajām summām 1,5 miljardi EUR (11 %) jau ir izmaksāti galasaņēmējiem, taču jānorāda, ka starp dalībvalstīm vērojamas būtiskas atšķirības. Sīkāks izklāsts pieejams Komisijas publicētajos datu kopsavilkumos.

3.6. Teritoriālā un pilsētu attīstība

2014.–2020. gadā integrētai teritoriālajai attīstībai un ilgtspējīgai pilsētu attīstībai ir piešķirti aptuveni 32 miljardi EUR. Sākotnēji lēnā šo stratēģiju īstenošana tagad paātrinās. No Kohēzijas politikas līdzekļiem projektiem bija piešķirti aptuveni 10,7 miljardi EUR, kas ir 33 % no plānotā piešķiruma. Lai gan tagad projektu atlase virzās salīdzinoši labi, izdevumi joprojām atpaliek: līdz 2017. gada beigām izdevumi bija sasnieguši tikai 1 miljardu EUR (3,2 % no plānotā kopapjoma).

Atlasītās integrētās attīstības stratēģijas, kas galvenokārt vērstas uz sociālo integrāciju, aptver 39 miljonus iedzīvotāju (87 % no mērķvērtības). Kas attiecas uz praktiskajiem darbiem, ar atlasītajiem projektiem, kuros plānots renovēt ēkas un mājokļus, tiks izpildīti 50 % no plānotajām mērķvērtībām – prognozēts, ka tiks renovēts 1,1 miljons kvadrātmetru un

10 500 dzīvojamo vienību. Lai uzlabotu dzīves kvalitāti un drošību pilsētu teritorijās, tiek renovēts vairāk nekā 2,1 miljons kvadrātmetru atvērtās telpas pilsētās (73 % no mērķvērtības).

3.7. Interreg

ERAF finansētajās *Interreg* programmas, kas atbilst teritoriālās sadarbības mērķim, līdz 2017. gada beigām bija atlasīti projekti, kuru finansiālais apjoms sasniedza 7,1 miljardu EUR (57 % no plānotā kopapjoma), lai gan faktiskie izdevumi joprojām bija mazi (5 % no plānotā kopapjoma).

Dati par *Interreg* fizisko progresu ir iekļauti rādītājos, kas agregēti galvenajos investīciju tematos un atvērto datu platformā¹¹.

4. PROGRAMMU NOVĒRTĒŠANAS PROGRESS

Tiesību aktos par 2014.–2020. gada plānošanas periodu ir uzsvērtā nepieciešamība novērtēt ESI fondu programmu ieguldījumu izaugsmē, ilgtspējīgā attīstībā un darbvietu radīšanā. Programmās tiek noteikti specifiski mērķi, kas izsaka konkrētās jomās iecerētās izmaiņas. Novērtējumi ir ļoti svarīgi, lai varētu noteikt, vai šīs izmaiņas ir notikušas un kāds bijis programmu ieguldījums.

Dienestu darba dokumentā, kas pievienots šim ziņojumam, ir sniegts apkopojums par novērtēšanas darbu, kurš veikts kopš 2016. gada. Nedaudzi novērtējumi bija vērsti galvenokārt uz īstenošanas procesu un progresu izvirzīto mērķvērtību sasniegšanā. Minētie novērtējumi visā visumā ir skaidrāk izstrādāti, un datu pieejamība un izmantošana tajos ir piemērotāka nekā iepriekš.

2014.–2020. gada perioda programmu rezultātus un ietekmi vēl ir pārāgri vērtēt, jo pabeigto projektu apjoms ir neliels. Ietekmes novērtējumi, ko parasti veic vēlāk programmas ciklā, varētu aizkavēties, jo īstenošana konkrētās dalībvalstīs vai tematiskajos mērķos ir notikusi lēnāk, nekā tas bijis plānots.

No otras puses, lielā skaitā novērtējumu, ko valstis veikušas 2017. un 2018. gadā, lielākā uzmanība bija pievērsta 2007.–2013. gada programmām, un tie lielākoties ir ietekmes novērtējumi. Kopumā ietekmes novērtējumu rezultātus par abiem plānošanas periodiem var uzskatīt par uzticamiem tikai nelielā skaitā novērtējumu, un tas liecina par nepieciešamību uzlabot darba kvalitāti.

Atjaunināta analīze par pārskatītajiem nacionālajiem novērtēšanas plāniem, kurus Komisija saņēmusi līdz 2018. gada jūnijam, liecina, ka aizvien pastāv nepilnības vajadzīgo prasmju, izmantojamo metožu un prasīto datu jomā.

Novērtēšanas plāni liecina, ka 2018. un 2019. gadā gaidāms būtisks pabeigto novērtējumu skaita pieaugums. Tie būs galvenokārt uz īstenošanu un procesu orientēti novērtējumi. Gandrīz pusi ietekmes novērtējumu ir plānots veikt tikai pēc 2020. gada, kad ir gaidāmi programmu iznākumi.

Dienestu darba dokumentā, kas pievienots šim ziņojumam, ir aprakstīti arī dažādie darba virzieni, kurus Komisija veic, lai atvieglotu dalībvalstu darbu (tīklošanās, norādījumi, palīdzības dienesti u. c.), un Komisijas veiktais novērtēšanas darbs.

¹¹ <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/TC>.

5. SECINĀJUMI

ESI fondu programmas ir galvenais Eiropas Savienības investīciju instruments, un ikviens reģions Eiropas Savienībā gūst labumu no šīs politikas. Patlaban pieejamie pierādījumi, ko nodrošina finansiālā īstenošana un kopīgie izlaides un rezultātu rādītāji, sniedz pilnīgāku pārskatu par īstenošanā panākto progresu nekā visos iepriekšējos periodos.

2017. gadā ESI fondu līdzfinansēto programmu īstenošana kopumā ir būtiski paātrinājusies. Projektu atlases līmenis salīdzinājumā ar 2016. gada beigām ir teju divkārtšojies un pārsniedzis 52 % no kopējā finansējuma. Arī projektu radītie izdevumi ir sākuši augt, tāpat kā programmu izlaides un rezultātu rādītāju vērtības, kas saistītas ar svarīgiem sociāliem un ekonomiskiem ieguvumiem. 2018. gadā paātrinājums ir turpinājies, un kohēzijas politikas fondu atlases līmenis līdz 2018. gada 30. septembrim bija sasniedzis 67 %.

Īstenošanas aina, ko iezīmējuši programmu gada ziņojumi, atšķiras gan dažādos reģionos un dalībvalstīs, gan dažādos investīciju tematos. Pamatojoties uz iepriekšējo pieredzi, Komisija sagaida, ka 2019. gadā investīciju izdevumu izpildes līmenis un izlaides un rezultātu rādītāju sasniegšana turpinās uzlaboties. Veikuma izskatīšana, kas plānota 2019. gadā, vēl vairāk stimulēs izlietot ESI fondu līdzekļus, lai sasniegtu programmas mērķus.

Tā kā ESI fondu īstenošana virzās uz priekšu, galu galā tā nodrošinās materiālu, kas izmantojams par pamatu ietekmes novērtējumu veikšanai. Tomēr vēl paies zināms laiks, līdz liels skaits dalībvalstu novērtējumu tiks uzsākti, pabeigti un būs pieejami to rezultāti.

Raugoties nākotnē, svarīgas finansiālās mērķvērtības ir noteiktas 2018. gada beigām (N+3 noteikums). Pastāv risks, ka konkrētas programmas zaudēs ES finansējumu.

Nākamā gada ziņošanas ciklā būs iekļauti visaptveroši programmu ziņojumi, kas iesniedzami līdz 2019. gada jūnijam, un nacionālie progresa ziņojumi, kas iesniedzami līdz 2019. gada augusta beigām. Šie ziņojumi sniegs pilnīgu kvantitatīvu un kvalitatīvu pārskatu par investīciju mērķu īstenošanu. Tie aptvers vairākus svarīgus jautājumus. Konkrētāk, dalībvalstis veikuma satvarā ziņos par finansiāliem un fiziskiem starpposma mērķrādītājiem, kas jāizmanto, lai piešķirtu izpildes jeb veikuma rezervi 2019. gadā. Šos ziņojumus Komisija līdz 2019. gada beigām apkopos stratēģiskā ziņojumā.